

6 Současné trendy ve světě neslyšících

6.1 Kultura Neslyšících

Za neslyšící se pro účely Zákona č. 155/1998 Sb., o komunikačních systémech neslyšících a hluchoslepých osob, ve znění zákona č. 384/2008 Sb., (v úplném znění vyhlášen pod č. 423/2008 Sb.) považují osoby, „které neslyší od narození, nebo ztratily sluch před rozvinutím mluvené řeči, nebo osoby s úplnou či praktickou hluchotou, které ztratily sluch po rozvinutí mluvené řeči, a osoby těžce nedoslýchavé, u nichž rozsah a charakter sluchového postižení neumožňuje plnohodnotně porozumět mluvené řeči sluchem.“

Z uvedeného legislativního předpisu dále vyplývá, že „český znakový jazyk je základním komunikačním systémem těch neslyšících osob v České republice, které jej samy považují za hlavní formu své komunikace“. ... „Neslyšící (...) mají právo svobodně si zvolit z komunikačních systémů uvedených v tomto zákoně (...). Jejich volba musí být v maximální

možné míře respektována tak, aby měli možnost rovnoprávného a účinného zapojení do všech oblastí života společnosti i při uplatňování svých zákonných práv.“

Nejen z výše uvedených informací je zřejmé, že se v naší společnosti mění pohled na hluchotu. Postupně se rozšiřuje postoj, kdy je k neslyšícím lidem přistupováno jako k osobám s odlišným jazykem a kulturou, ne pouze jako k lidem s postižením.

Mnoho neslyšících sebe sama nevnímá jako trpící a postižené, ale jako jedinečné bytosti, rovnocenné se slyšícími (Procházková, Vysuček, 2001). Tito lidé jsou na svou jedinečnost vycházející z hluchoty hrdí, a jak již bylo zmíněno v první kapitole, nazývají sami sebe **Neslyšícími** (s velkým N na začátku slova). Cítí se **být příslušníky jazykové a kulturní menšiny**.

Jak uvádí Woll-Ladd (2003, s. 153, in Kosinová, 2008), Neslyšící vytvářejí své komunity na základě třech rysů: **hluchoty, komunikace** (tím se má na mysli užívání znakového jazyka) a **vzájemné podpory** (ve smyslu sdílení společných pocitů a negativních zkušeností pramenících z nedorozumění při komunikaci se slyšícími).

Že jsou Neslyšící kulturní minoritou, podobně dokazuje i Blais (2006, s. 73, in Koutská, 2010) na základě následujících atributů:

1. Vyznačují se společnou fyzickou nebo kulturní charakteristikou.
2. Vnímají se a jsou ostatními vnímáni jako členové minority.
3. Mají tendence k uzavírání manželských nebo partnerských vztahů s jiným příslušníkem této minority.
4. Jsou coby členové této minority utlačováni.

Co je to **kultura Neslyšících**? Existuje mnoho obecných definic kultury. Pro účely charakterizace specifické kultury

Obr. 36 „Kultura Neslyšících“ (s laskavým svolením autorky Radky Faltínové, 2007)

Neslyšících vycházejme z definice kultury v užším pojetí⁴²; v této souvislosti jsou relevantní zejména zmínky o společných hodnotách, cílech, způsobech jednání a zvyklostech. Termín „kultura Neslyšících“ vznikl v průběhu šedesátých a sedmdesátých let 20. století v USA, kdy započaly seriózní lingvistické výzkumy znakového jazyka (viz kapitola 3.1). Jak uvádí Macurová (2008, s. 22): „...postupná změna statusu amerického znakového jazyka výrazně ovlivnila sebepojetí neslyšící komunity v USA a byla prvním krokem k tomu, aby se její příslušníci začali považovat za příslušníky jazykové a kulturní menšiny a aby začali usilovat o potvrzení a uznání své specifické kultury...“

Jazyk a komunikace tvoří základní složky kultury. A jak už zaznělo, **znakový jazyk je podstatou identity a kultury Neslyšících, neboť je určujícím zdrojem pozitivní identifikace a skupinové hrdosti** (Meadow in Freeman, Carbin, Boese, 1992).

Kdo patří do komunity Neslyšících?

Bakerová a Cokely (1999, in Kosinová, 2008) uvádějí následující základní podmínky vedoucí ke členství v komunitě Neslyšících:

- podmínka audiologická – potenciální člen musí mít určitou ztrátu sluchu;
- podmínka politická – členem komunity se může stát osoba, která se zásadně podílí na věcech veřejných spojených s komunitou Neslyšících;
- podmínka jazyková – kompetence rozumět znakovému jazyku dané komunity Neslyšících a plynule ho užívat;
- podmínka společenská – dostatečná angažovanost v životě komunity Neslyšících.

42 Průcha (2001, s. 31) uvádí, že: „...kulturu určitého společenství se míní jeho zvyklosti, symboly, komunikační normy a jazykové rituály, sdílené hodnotové systémy, předávané zkušenosti, zachovávaná tabu.“

Pravidla pro uznání členství v komunitě Neslyšících jsou různá. Můžeme se setkat se striktním pohledem, kdy se člověk bez ztráty sluchu nemůže nikdy stát členem komunity, protože prožitky neslyšících lidí jsou pro slyšícího člověka pouze zprostředkované. Vedle toho mohou podle Lada (2003, in Kosinová, 2008, srov. Padden a Humphries, 2005) do komunity patřit kromě neslyšících, nedoslýchavých a ohluchlých také uživatelé kochleárních implantátů, slyšící děti neslyšících rodičů (o této problematice více v kapitole 6.3), slyšící lidé, kteří si vzali za manžela nebo manželku neslyšícího partnera, případně někteří tlumočníci znakového jazyka.

Neodmyslitelnou součástí kultury Neslyšících je mnoho volnočasových aktivit, událostí a společných akcí, které mají svou tradici. U nás se neslyšící scházejí v klubech a spolecích⁴³, pořádají plesy, přehlídky tvorby ve znakovém jazyce „Mluvící ruce“, organizují Miss neslyšících České republiky apod. V České republice také funguje profesionální soubor neslyšících herců „Divadlo Neslyším“, pořádají se různé divadelní festivaly, divadelní představení tlumočená do znakového jazyka apod. Přes 30 let je u nás vydáván Gong, časopis pro neslyšící a o neslyšících, dále pak časopis Info Zpravodaj. Na programu ČT2 je také možné pravidelně sledovat Zprávy v českém znakovém jazyce a vysílání Televizního klubu neslyšících (Kosinová, 2008). Od roku 2009 funguje internetová televize pro děti a mládež „WEBlik“⁴⁴, jejíž neslyšící a slyšící tvůrci reagovali na to, že ve veřejnoprávních a v soukromých televizích je problematice hluchoty a zprávám pro neslyšící věnován pouze malý prostor. Cílem tohoto média je přispět k větší informovanosti neslyšících osob v České republice; všechny informace jsou zde podávány ve znakovém jazyce.

43 Přehled organizací a akcí pro osoby se sluchovým postižením je možné najít na www.ruce.cz, příp. v Adresáři služeb nejen pro neslyšící (FRPSP, 2009 – www.frpsp.cz).

44 weblink.cktjz.com

Na mezinárodní úrovni patří mezi největší setkání Neslyšících Deaflympiády, divadelní festivaly a mezinárodní konference DeafWay.⁴⁵ První konference proběhla v roce 1989, druhá v roce 2002 ve Washingtonu D.C. Zde se setkala více než 9 000 neslyšících ze 100 zemí světa (Shettle, 2002, in Kosiňová, 2008). Jak uvádí Koutská (2010), tato setkání patří mezi opravdové svátky kultury Neslyšících. Účastníkům těchto akcí nabízí jedinečnou příležitost pochopit, proč je vlastní kultura a prožitek vzájemnosti tak zásadní pro identitu Neslyšícího.

6.2 Tlumočnické služby pro neslyšící

Pro řadu klientů se sluchovým postižením tvoří tlumočnické služby neodmyslitelnou součást jejich života. Obava z případného nepochopení a neúspěchu při komunikaci tváří v tvář slyšícím je pro mnoho lidí s postižením sluchu velmi stresující. Proto pravidelně využívají možnosti zajištění přítomnosti tlumočnicka např. při jednání na úřadě, návštěvě lékaře apod. V tomto případě hovoříme o tzv. **komunitním tlumočení** (někdy také chápáno jako individuální).

Tlumočením znakového jazyka, ale samozřejmě i tlumočením jazyka obecně, se rozumí jednoznačný převod smyslu sdělení z výchozího jazyka do jazyka cílového. Při tomto převodu musí být respektována odlišnost obou jazyků, v případě znakového jazyka tedy odlišnost kultury Neslyšících a světa slyšících. Za přirozený základ je považováno tlumočit věrně způsob vyjádření a neměnit význam ani obsah sdělení.

⁴⁵ Setkávání neslyšících na mezinárodní úrovni vyžaduje, aby uživatelé znakových jazyků z různých zemí používali komunikační systém, který bude srozumitelný všem. Každá země má svůj vlastní národní znakový jazyk. Vedle toho ovšem existuje a postupně se vyvíjí **mezinárodní znakový systém**, který podle Moodyho (1979, 1989 in Tetauerová, 2008) využívá prostředků společných všem znakovým jazykům. To znamená užití prostoru k odkazování a shodě, užití pohybů těla a výrazů obličeje atd.

vysílatel –
slyšící účastník
komunikace,
mluvčí

tlumočnick
znakového
jazyka

příjemce –
neslyšící klient

Obr. 37 Základní schéma postavení účastníků při tlumočení (Kohutová, 2005, s. 11)

Čeňková (2008) popisuje proces tlumočení jako zvláštní druh zprostředkované mezijazykové a zároveň interkulturní komunikace, jako způsob dorozumívání mezi lidmi používajícími různé jazyky. Komunikace neprobíhá přímo, příjemce a adresát sdělení nejsou jedna a tatáž osoba, ale probíhá přes prostředníka – tlumočnicka. V rámci této komunikační situace vytváří účastníci komunikační trojúhelník.

Na obr. 37 je základní schéma postavení účastníků tlumočené situace u osob se sluchovým postižením, kdy tlumočnick převádí sdělení z mluveného jazyka do jazyka znakového a naopak (Kohutová, 2005, s. 11).

Jak vyplývá ze schématu, odlišnost kódů mluveného jazyka a jazyka znakového umožňuje, aby se mluvčí plynule vyjadřoval v jazyce mluveném a tlumočnick **simultánně** (souběžně)

tlumočil sdělení do jazyka znakového, a to v těsné blízkosti mluvčího. Neslyšící jako příjemce tak může sledovat mluvčího a tlumočnicka znakového jazyka zároveň a nemusí přenášet svou pozornost od jednoho k druhému. (Frishberg, 1990)

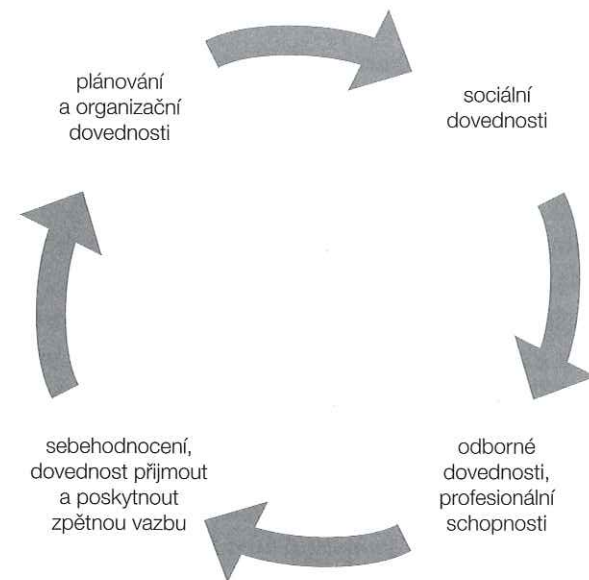
Pokud tlumočnick sdělení mluvčího tlumočí se zpožděním, hovoříme o tlumočení **konsekutivním** (následném). Tlumočnick tedy začíná tlumočit až poté, co autor projevu ukončil část své promluvy či celý projev. Čeňková (2008) uvádí, že v rámci znakového jazyka se tohoto typu tlumočení využívá méně často než tlumočení simultánního. Jedná se o specifické tlumočené situace, jako je např. dlouhé a náročné tlumočení, tlumočení neznámému klientovi nebo tlumočení klientovi se specifickými komunikačními potřebami (např. klient s hluchoslepotou).

Proces tlumočení probíhá ve třech fázích (recepce – translace – produkce), které na sebe plynule navazují, částečně se překrývají a nedají se od sebe někdy ani oddělit. Čeňková (2008) jednotlivé fáze tlumočení vysvětluje takto:

1. aktivní poslech s analýzou ve výchozím jazyce,
2. zpracování informace,
3. produkce v cílovém jazyce.

Zastánci sociolingvistického přístupu k tlumočení upozorňují na to, že tlumočení pro neslyšící není pouze kognitivním transferem mezi jazyky, ale také transferem komunitním a kulturním (Napier, 2002). Každé tlumočení tedy musí být založeno nejen na dokonalé znalosti pracovních jazyků tlumočnicka, ale také na jeho znalosti kultur účastníků tlumočené komunikační situace, jejich odlišných norem a hodnot.

Z výše uvedeného vyplývá, že jsou na tlumočnicka zajišťujícího tlumočnické služby klientům se sluchovým postižením kladeny nemalé požadavky. Kromě jazykových kompetencí je nutné, aby byl vybaven řadou důležitých vlastností, které

Obr. 38 Schopnost sebehodnocení a reflexe tlumočnicka znakového jazyka (Mikkonen, 2006, in Horáková, 2006)

přispívají ke zdárnému průběhu tlumočení. Jedná se např. o profesionální přístup, schopnost empatie či respekt vůči osobnosti člověka se sluchovým postižením.

Na obrázku 38 jsou uvedeny oblasti, které charakterizují optimální profil tlumočnicka znakového jazyka.

Podle Janečka (2003, s. 18) je profesionálním tlumočnickem osoba, která za úplatu převádí jednoznačně smysl sdělení z výchozího jazyka do cílového. Je mostem mezi slyšícím a neslyšícím účastníkem komunikace a jejich dvěma odlišnými jazyky a kulturami. Sám nic nevysvětluje, nepřidává ani neubírá. Tlumočí věrně způsob vyjádření, nemění význam ani obsah sdělení. Tlumočnick se nesnaží být aktivním účastníkem komunikace. Uvedená pravidla tvoří základ etického kodexu tlumočnicka znakového jazyka, který určuje

základní povinnosti a práva tlumočnického jazyka při výkonu a v souvislosti s výkonem tlumočnické profese – viz Příloha 3. Etický kodex tlumočnického jazyka je vytvořen za účelem naplnění práva neslyšících na plnohodnotnou komunikaci (<http://www.cktzj.com/eticky-kodex>).

Ohledně zajištění tlumočnických služeb pro klienty se sluchovým postižením v České republice říká Zákon č. 155/1998 Sb., o komunikačních systémech neslyšících a hluchoslepých osob, ve znění zákona č. 384/2008 Sb. (v úplném znění vyhlášen pod č. 423/2008 Sb.), že: „pokud se neslyšící a hluchoslepé osoby dostanou do komunikačně bariérové situace (např. návštěva lékaře, úřadu...), mají právo na bezplatné tlumočnické služby s využitím zvoleného komunikačního systému.“

Tlumočnické služby jsou realizovány v rámci služeb sociální prevence⁴⁶ různými organizacemi neslyšících a profesními organizacemi tlumočnického jazyka. Nejčastěji neslyšící využívají komunitní neboli individuální tlumočení. Jak již bylo naznačeno výše, jedná se o tlumočení v běžných každodenních situacích, jako jsou jednání na úřadech, u lékaře, při hledání zaměstnání apod. Kronusová (2008) dělí poskytovatele tlumočnických služeb pro neslyšící do tří skupin:

1. zprostředkovatelé tlumočnicků pro neslyšící (např. Centrum zprostředkování tlumočnicků pro neslyšící v Praze),
2. zaměstnavatelé tlumočnicků (organizace neslyšících, školy apod.),
3. subjekty, které si tlumočnicka zpravidla najímají přes zprostředkovatele (úřady, policie, soudy).

V současné době je největším zprostředkovatelem tlumočnických služeb pro osoby se sluchovým postižením **Centrum zprostřed-**

46 Zákon o sociálních službách č. 108/2006 Sb., § 56 Tlumočnické služby

kování tlumočnicků pro neslyšící, které bylo zřízeno Asociací organizací neslyšících, nedoslýchavých a jejich přátel (ASNEP) v roce 2002 jako reakce na neuspokojivou situaci v oblasti zajišťování tlumočnických služeb. Centrum klientům nabízí⁴⁷:

1. tlumočnický znakového jazyka,
2. transliterátory znakové češtiny,
3. vizualizátory mluvené češtiny (artikulační tlumočnický),
4. tlumočnický pro hluchoslepé klienty.

Klienty Centra mohou být⁴⁸:

1. neslyšící a nedoslýchaví občané preferující při komunikaci se slyšícím okolím znakový jazyk nebo znakovou češtinu;
2. ohluchlí a nedoslýchaví lidé komunikující především pomocí mluvení, odezírání a psaného projevu;
3. hluchoslepi lidé, kteří komunikují pomocí specifického tlumočení do znakového jazyka a pomocí Lormovy abecedy;
4. slyšící občané, kteří potřebují s neslyšícími, nedoslýchavými, ohluchlými a hluchoslepými lidmi komunikovat;
5. tlumočníci znakového jazyka, znakové češtiny, artikulační tlumočníci a tlumočníci pro hluchoslepé (označováni jednotně jako „tlumočníci pro neslyšící“).

Dalšími organizacemi, které mimo jiné zajišťují také tlumočnické služby pro neslyšící u nás, jsou např. Svaz neslyšících a nedoslýchavých v ČR⁴⁹, Česká unie neslyšících⁵⁰, Českomoravská jednota neslyšících⁵¹ apod. Jak již bylo uvedeno v kapitole 4.2, Agentura Profesního Poradenství pro Nesly-

47 www.asnep.cz/tlumoceni/index.htm[online][cit. 3. 7. 2010]

48 www.asnep.cz/tlumoceni/index.htm[online][cit. 3. 7. 2010]

49 www.snnr.cz

50 www.cun.cz

51 www.cmjn.cz

šící v Praze se primárně věnuje zaměstnanosti a uplatnění neslyšících občanů na trhu práce, ale kromě toho nabízí tlumočení při pracovních pohovorech, rekvalifikačních kurzech, zaškolování nových zaměstnanců apod. Postupně se rozšiřují další možnosti tlumočení v podobě tlumočnických služeb online prostřednictvím internetu⁵², případně tlumočnické pohotovosti (prozatím pouze v Praze).

Pro osoby se sluchovým postižením, které neovládají znakový jazyk ani jiné formy komunikace jedinců s postižením sluchu, ale komunikují v češtině, se nabízí služba zajišťující převod mluvené řeči do písemné podoby v reálném čase⁵³. Tento systém je možné využít v rámci jednání u soudu a policie, dále při konferencích či jiných akcích.

Specifickou oblast tlumočení neslyšícím **tvorí zajišťování tlumočnických služeb ve vzdělávacích institucích**, především na středních a vysokých školách. Tlumočnické služby se dostávají do nových, značně odlišných komunikačních situací než v minulosti, což je důkazem toho, že neslyšící pronikají do mnoha nových oblastí běžného života. Zlepšení podmínek začlenění osob se sluchovým postižením do majoritní společnosti spočívá např. v bohatší nabídce studijních oborů a přítomnosti tlumočnické služby na středních a vysokých školách (Záhumerová, Horáková, Dingová, 2008). Přirozeně se tedy změnila i požadavky ze strany neslyšících a zvýšily se jejich nároky na úroveň tlumočnických služeb. Velkým problémem ovšem stále zůstává tlumočení odborné terminologie v různých studijních oborech. Proces rozšiřování znakové zásoby úzce souvisí se změnou postavení znakového jazyka na našem území, s probíhajícím lingvistickým výzkumem českého znakového jazyka a samotným postojem neslyšících k tomuto komunikačnímu systému, svému přirozenému mateřskému jazyku (viz kapitoly 3.1 a 6.1).

52 www.appn.cz/tlumocnicke-sluzby-online nebo www.tkc.cz apod.
53 Více informací lze získat na <http://eprepis.cz>.

6.3 Slyšící děti neslyšících rodičů

Již jednou byla v této publikaci zmíněna skutečnost, že typickou následující generací neslyšících rodičů jsou děti slyšící. Vyrůstat jako slyšící dítě neslyšících rodičů s sebou nese zásadní otázky v oblasti komunikace, socializace, ale také otázky kulturní. Slyšící děti pocházející z neslyšících rodin představují relativně neviditelnou lingvistickou a kulturní menšinu. Od osmdesátých let minulého století se začala tato skupina označovat jako CODA⁵⁴ (z anglického Children Of Deaf Adults) a nejen mezi neslyšícími je tento termín obecně znám.

Podle Prestona (1996) je slyšícím potomkům neslyšících rodičů společná „dvojznačná identita“ – mluvenou řečí se identifikují se slyšícími, komunikací ve znakovém jazyce s rodiči a s ostatními neslyšícími se začleňují do světa neslyšících. Liší se tedy od majoritní společnosti slyšících, protože bez potíží komunikují s neslyšícími, a liší se od svých neslyšících rodičů, protože mohou mluvit a slyšet.

Mezi slyšícími lidmi je stále malé povědomí o znakovém jazyce neslyšících, o tom, že se jedná o samostatný přirozený jazyk se svou vlastní gramatickou strukturou, rozdílnou od mluvených jazyků. Proto mnoho slyšících potomků, kteří vyrůstali v neslyšící rodině, kde komunikovali znakovým jazykem, popisuje pocity frustrace až vzteku, když se pokouší o vysvětlení, co to je hluchota, jací jsou jejich neslyšící rodiče, jak se jejich rodiče naučili číst, jak je možné, že mají slyšící děti a jak je – slyšící potomky – naučili mluvit (Preston, 1996).

Singleton a Tittle (2000) ve svých studiích prokázali, že **slyšící děti si od narození od svých neslyšících rodičů osvojují znakový jazyk velmi obvyklým a přirozeným způsobem**. Procházejí podobnými vývojovými mezníky v osvojování si znakového jazyka, jako je tomu v přípravném a následně pak

54 CODA je mezinárodní organizace, která byla založena v roce 1983 v USA v Kalifornii.

vlastním období vývoje řeči u slyšících dětí slyšících rodičů (tzn. žvatlání, první slova, krátké věty...). Dokonce bylo zjištěno, že si tato skupina dětí ve srovnání s osvojováním si prvních slov mluveného jazyka u slyšících dětí ve slyšících rodinách osvojuje znaky výrazně dříve.

Někteří odborníci vyjadřují v souvislosti s výchovou slyšícího dítěte v neslyšící rodině obavu ohledně výskytu opožděného vývoje řeči z důvodu nedostatečného mluvního vzoru. Atypický vývoj mluvené řeči a jazyka se skutečně může u některých slyšících potomků neslyšících rodičů objevit. Shiff-Myers (1988, in Singleton a Tittle, 2000) ovšem uvádí, že vývoj může probíhat bez problémů, pokud je rodinné prostředí v normě a slyšící děti jsou vystaveny kontaktu se slyšícím mluvčím jedincem přibližně 5–10 hodin týdně (tím se má na mysli kontakt se slyšícím příbuzným, učitelem v MŠ apod.).

Vedle výše uvedených skutečností se ve výchově slyšících dětí neslyšících rodičů objevuje další fenomén. Ve snaze zabránit potížím v komunikaci, případně pod vlivem slyšících prarodičů (protože většina neslyšících má slyšící rodiče) se někteří neslyšící rodiče při kontaktu se svými slyšícími dětmi rozhodli nepoužívat znakový jazyk (Jones, Storm, a Daniels, 1989, in Singleton a Tittle, 2000). Tato skupina rodičů volí v kontaktu se svým slyšícím dítětem raději orální projev, a to i přes sníženou srozumitelnost řeči a možný výskyt gramaticky nesprávných formulací ve svém mluveném projevu. Neslyšící rodič na své dítě sice mluví, ale protože sám má problém s vnímáním (odezíráním) mluvené řeči, očekává, že mu dítě bude odpovídat ve znakovém jazyce. Vzhledem k tomu, že slyšící dítě v takovém případě znakový jazyk neovládá, je interakce mezi rodičem a dítětem omezená a nevyvážená.⁵⁵

⁵⁵ V důsledku toho se mezi rodiči a dětmi vytváří komunikační, případně i citová bariéra. Děti pak mohou mít tendenci častěji vyhledávat např. své slyšící prarodiče či jiné slyšící osoby, se kterými komunikace probíhá mluvenou řečí.

Je důležité si uvědomit, že CODA děti vyrůstají v neslyšící rodině, ale ne všichni CODA potomci vyrůstají ve světě Neslyšících (čímž máme na mysli Neslyšící podle kulturní definice hluchoty). To je velmi podstatný rozdíl. Mnoho slyšících dětí neslyšících rodičů je během dětství vystaveno kontaktu s jinými dospělými neslyšícími, se svými neslyšícími rodiči navštěvuje kluby neslyšících či svým rodičům tlumočí. Z pohledu neslyšících jsou tyto děti v podstatě vnímány jako „neslyšící“, protože chápou kulturní normy komunity Neslyšících a přizpůsobují se jim. CODA jsou tedy považovány za neslyšící v každém ohledu, kromě zkušenosti neslyšet (Bishop, Hicks, 2005). Vedle toho mnoho CODA jedinců vyrůstá odděleně od těchto vlivů.

Všichni CODA potomci ovšem vyrůstají ve dvou světech, a to ve světě neslyšících, kam patří jejich rodiče, a světě slyšících. V průběhu života mnohdy stojí před nelehkou volbou, pro který ze světů se rozhodnout. Řada slyšících potomků neslyšících rodičů se v dospělém věku věnuje profesi tlumočnicka znakového jazyka, či se jinak angažuje v práci s neslyšícími. Vedle toho ovšem mnoho slyšících dětí neslyšících rodičů v dospělosti neprojevuje žádný zájem o svět Neslyšících, ani nevyužívá znakový jazyk (Horáková, 2008).

Organizace CODA vznikla za účelem zvýšení povědomí o rodinách, ve kterých vyrůstají slyšící potomci neslyšících rodičů. Tento záměr je doprovázen zajišťováním vzdělávacích příležitostí pro tyto jedince a zajišťováním aktivit vedoucích k jejich individuálnímu růstu a uvědomování si sebe sama jako součásti slyšící/neslyšící společnosti (<http://www.coda-international.org/resources.html>).

Členové této neziskové organizace se pravidelně scházejí při různých příležitostech; jednou z nich je mezinárodní konference, která se koná vždy jedenkrát do roka. Zde se setkávají také členové ostatních národních CODA organizací z různých států světa. Největší počet členů má kmenová or-

organizace CODA v USA. První CODA konference se uskutečnila v roce 1986 v kalifornském Fremontu. Od tohoto roku se koná každoročně v USA; výjimkou byly roky 1999, 2007 a 2011, kdy se konference konala nejprve v Austrálii, pak ve Španělsku a konečně v Německu.⁵⁶

V roce 2008 vzniklo také v České republice občanské sdružení „CODA – slyšící potomci neslyšících rodičů, o. s.“, jehož činnost vychází z myšlenek mezinárodní organizace CODA v USA. Cílem je tedy organizovat a pořádat setkání dospělých slyšících potomků neslyšících rodičů za účelem vzájemného sdílení zkušeností a „objevování“ sebe samých; umožnit slyšícím dětem neslyšících rodičů, aby mohly poznat někoho, kdo je „stejný“, jako ony, kdo by jim sdělil, že jejich rodiče „jsou v pořádku“ a přiblížil jim i jejich jinakost. Dalším cílem je pořádat besedy s neslyšícími rodiči, kde by dospělí CODA na základě vlastní zkušenosti mohli přiblížit neslyšícím rodičům postavení jejich slyšících dětí v rodině; pořádat semináře a tematická setkání pro tlumočnický, příp. pořádat besedy se slyšícími rodiči neslyšících dětí, kde by CODA mohli slyšícím rodičům pomoci uvědomit si, že hluchota nebrání člověku vést plnohodnotný život apod. (Redlich, 2008).

⁵⁶ Pro úplnost by bylo vhodné objasnit ještě pojem KODA (Kids Of Deaf Adults). Jedná se o označení organizace sdružující jedince mladší 18 let, kteří mají neslyšící rodiče. Webová stránka www.mmkoda.org ovšem již není aktivní, není tedy zřejmé, zda organizace dále funguje. Náplní této organizace bylo např. pořádání prázdninových a víkendových pobytů, pikniků a setkání slyšících dětí neslyšících rodičů, pro které je velmi důležité sdílet své osobní zkušenosti s ostatními dětmi, které pocházejí ze stejného prostředí. Péče byla věnována rovněž jejich neslyšícím rodičům: zde bylo cílem připravit je na různé okamžiky, které mohou při výchově nastat. Rodiče se sluchovým postižením si měli díky těmto aktivitám uvědomit, že jejich slyšící děti často čelí specifickým situacím, které vyplývají právě z jejich postavení, kdy jsou „jednou nohou ve světě slyšících a druhou nohou ve světě neslyšících“.

Doporučená literatura k tématu:

- ČEŇKOVÁ, I. *Úvod do teorie tlumočení*. Praha: Česká komora tlumočnicků znakového jazyka, 2008.
- ČERVINKOVÁ HOUŠKOVÁ, K. *Specifika tlumočení pro neslyšící*. Praha: Česká komora tlumočnicků znakového jazyka, 2008.
- HOMOLÁČ, J. *Komunikace neslyšících. Sociolinguistika (antologie textů)*. Praha: DeskTop Publishing FF UK, 1998.
- KOSINOVÁ, B. *Neslyšící jako jazyková a kulturní menšina – kultura neslyšících*. Praha: Česká komora tlumočnicků znakového jazyka, 2008.
- PRESTON, P. *Mother Fahter Deaf: Living Between Sound and Silence*. Harvard University Press, 1996.
- REDLICH, K. *CODA – slyšící děti neslyšících rodičů*. Praha: Česká komora tlumočnicků znakového jazyka, 2008.
- SACKS, O. *Seeing voices. A journey into the world of the Deaf*. Berkeley and Los Angeles: University of California Press, 1989.

Hypertextové odkazy:

www.asnep.cz
www.cktjzj.com
www.coda-international.org
www.gallaudet.edu
www.pevnost.com
weblik.cktjzj.com